

אל גינת אגוז

פרשת
משפטים
גיליון 855

בשכ"ח
לשטרי
התשע"ז
ליצירה
כח'
שבט

עלון שבועי בהוצאת עמותת בית כנסת גינת אגוז רמת חן נתניה

לראות באיבי הנחל לראות הפרחה הגפן

פרשת משפטים

מעיינות יואב / הרב יואב שוכר הי"ו

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם" - תשים בלשון עתיד, מכאן רמזו כאשר יגיע אדם לבית דין של מעלה מראים לו את כל מעשיו ולכן הנהגתו בעולם הזה צריכה להיות בדרך ה' כדי שלא ייצא חייב במשפט.

"כי תקנה עבד עברי" - תקנה לשון קניין, כאשר קניינו של האדם הוא ענייני העולם הזה הוא עובר על דברי התורה והוא הופך להיות עבד לתאוותיו ורצונותיו ולכן נמכר בגנבתו נהיה עבד לאדונו כמו שכתוב במסכת ערכין ל': **"כמה קשה אבקה של שביעית"** שכאשר האדם סוחר בפירות שביעית מגיע למצב שנמכר בגנבתו וכך אינו יוכל לעשות מה שלבו חפץ.

"אם בגפו יבוא בגפו יצא" גפו - אותיות גופו, לרמז שהתאוות של גופו הביאוהו למצב הזה ולכן תקנתו שיהיה עבד שש שנים ויעשה רצון אדונו, ולא את רצונו.

"אם בעל אשה הוא" אם גם אשתו הלכה בדרכו ולא הייתה "עזר כנגדו" שניהם נמצאים אצל האדון ושניהם יוצאים לאחר שש שנים "ויצאה אשתו עמו" כעת אשתו תהיה עמו לעבודת ה'.

"אם אדוניו יתן לו אשה" - אם האדון נותן לו אשה לאחר שהפך להיות עבד עימו "יצא בגפו" כיוון שהוא צריך לתקן את עצמו ולהוציא את היצר הרע כדי שלא יתעה אחריו שנית.

"ואם אמר יאמר העבד.. לא אצא חופשי.. ורצע אדוניו את אוזנו במרצע ועבדו לעולם" - אם העבד לא רוצה להיות חופשי מיצרו, אדונו רוצה את אוזנו במרצע כיוון שהאוזן היא הכלי להעביר את דבר ה' ואותו עבד לא רוצה לשמוע את דבר ה', הדברים אינם נוגעים ללבו ולא עושים עליו רושם והוא מסתפק בחיי העולם הזה. ועוד, מרצע בגימטריא ארבע מאות, בחינת "ארץ ארבע מאות שקל כסף" מראה שאדם אחוז בארציות ולכן "ועבדו לעולם".

פרשת משפטים מתחילה דווקא בעבד עברי שזה מקביל לדיבר הראשון "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" ומובן מכאן שכיוון שאדם לא קיבל עול מלכות שמיים, ממילא אין השגחה עליו והוא מגיע למצב של עבד לבשר ודם.

"כי תראה חמור שונאך" - מכאן שהשינוי הגדול של האדם זה החומריות ולכן גם נבין מכאן שאם רואה את שונאו רובץ

תחת חומריות העולם הזה מצווה לעזוב עמו, כלומר כמו שאתה רוצה לעזוב את החומר ולהידבק בעניינים רוחניים, כך אתה צריך לנהוג איתו, לכוון אותו כיצד לעזוב את החומר של העולם הזה ולעסוק בתורה ובמצוות.

"ועבדתם את ה' אלהיכם" - מכאן שצריכים לעבוד את ה' במניין, שזה רמזו על אחדות בעם ישראל ואז ממילא מתברכים שכתוב "והסירותי מחלה מקרבך, לא תהיה משכלה ועקרה בארצך, את מספר ימך אמלא" כלומר גם יתברכו בבריאות וילדים ויושלמו ימיהם.

בעניין חודש אדר

ראש חודש אדר, ראשי תיבות: ראש דברך אמת, אמת זו התורה שנאמר "תורת אמת" ולכן התגלות האמת בחודש אדר שקיימו וקיבלו עליהם, שזו מדרגה יותר גבוהה ממעמד הר סיני ששם אמרו "נעשה ונשמע". מכיוון שקיימו קודם שקיבלו נהיה להם "ונהפוך הוא", ה' הפך להם את הדין לרחמים, מידה כנגד מידה.

כתוב בגמרא (שבת פ"ח): "הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים ועונים עליהם, הכתוב אומר: ואוהביו כצאת השמש בגבורתו" מכאן שאם קיבלו עליהם את החרפה באהבה, כאשר יוציא ה' לעתיד לבוא חמה מנרתיקה אלה אוהביו שהם בחינת צדיקים, מתרפאים בה ורובצים כעגלי מרבק ונהנים מן השמש, וזה מרמז על האור האלוהי שמאיר באדם לראות שהכל אחדות אחת ובא לציון גואל אמן.

שבת - שלום וחודש - טוב!

שבת שלום!

דף זה נתרם ע"י רשת המזגנים "התותח". להצלחה לברכה לבריאות טובה להם, לקוראינו, ולכל בית ישראל. אכ"ר.

טור זה נתרם, לעילוי נשמת המנוח ר' שלום בוסי זצ"ל. תנצב"ה. ולעילוי נשמת המנוח רפאל בן מאיר מגדלי ז"ל. תנצב"ה.

"אל גינת אגוז"

עורכים: עו"ד יאיר בוסי הי"ו.
הרב יואב שוכר הי"ו.

חברי המערכת המייסדים: הרב חיים בוסי, זצ"ל. רפי מגדלי ז"ל. מזל אושרת שער ז"ל.

כתובת המערכת: הנוטע 1 נתניה (יאיר בוסי)

פקס: 09-8829751 אי מייל: yairus@gmail.com

זרח ורהפטיג (3) מסווג את שיטת ר' אליעזר בן יעקב לשיטת ר' שמעון בן מנסיא (בהמשך הסוגיא) כשיטה השלישית שעשיית פשרה היא רשות, ר' אליעזר בן יעקב ור' מאיר אומנם לא אומרים שעשיית פשרה היא רשות, אולם הם גם לא אומרים שזה אסור.

מכאן יש להניח כדעת ורהפטיג שר' אליעזר בן יעקב (ולשיטתנו - גם ר' מאיר) לומדים כר' שמעון בן מנסיא שעשיית פשרה היא רשות. לשיטת ר' אליעזר בן יעקב מי שהפריש חלה שאפאה מחיטים שגזל, יש בדינו כמעין פשרה במשמעות של 'דין לחצאי' שמצד אחד הוא גזלן, ומצד שני הוא יצא ידי חובת המצוה של הפרשת חלה. דהיינו, בסופו של דבר יצא דבר חיובי-קיום מצוה. כך גם לשיטת ר' מאיר, שיהודה שהעלה את רעיון מכירת יוסף לישמעאלים, הגיע בכך לכמעין פשרה עם אחיו שרצו להורגו (=את יוסף), שהרי מכאן, יוסף הגיע לגדולתו. יוצא אפוא, כי לר' אליעזר בן יעקב ולר' מאיר עשיית פשרה אין בה איסור ואין בה מצוה, אבל לעיתים בשעת הדחק יש הרשות לבית הדין לעשותה. שכן לדעתם, הפשרה היא לא דין אמת, אולם לעיתים יש עדיפות ודוחק לעשותה.

בהמשך הסוגיא קובע רב שההלכה היא כר' יהושע בן קרחה, וכך פוסקים הרמב"ם (סנהדרין כב, ד), הטור והמחבר (שו"ע חו"מ יב, ב) שמצוה להציע בפני בעלי הדין את אפשרות הפשרה, שכן, בית דין העושה תמיד פשרה, הרי זה משובח. יוצא אפוא, כי מעשה הפשרה לפני שהצדדים היו מגיעים לדין, הוא המעשה הראוי להעשות, שעל ידי כך ימנעו את המשפט. ראות ריאליזם, זו אקטואליזם גם בימינו, כאשר עשיית הפשרה נמסרה לבית הדין וזו מהות הפשרה.

בימינו, בבתי הדין הרבניים נוהגים לפי ההלכה לפשר בין הצדדים המתדיינים. אולם אם הדבר לא עולה בידם, הם פוסקים לפי הדין.

בתקנות הדין בבתי הדין הרבניים בישראל התשנ"ג שהותקנו על ידי מועצת הרבנות הראשית לישראל וחבר דייני בית הדין הרבני הגדול (באו במקום התקנות משנת תש"ד), בפרק יא סעיף קי (עמ' 32), ישנה הוראת ביצוע לגבי הפשרה באם הצדדים באו לידי הסכם ומתן פסק דין על פיו. נציין ונדגיש את מהות הפשרה ויישומה בין בעלי הדין לפי המשפט העברי (4) שיסודותיה הם כדלהלן:

- א. עם תחילת הדין, מוטלת על בית הדין החובה להציע פשרה.
- ב. לחץ בית הדין על בעלי הדין להסכים לפשרה.
- ג. הגבולות וההגבלות של בית הדין בהצעת פשרה.
- ד. זכויות הצדדים לחזור בהם מהסכם הפשרה.
- ה. כפיית פשרה.

בעניין פשרה יש לציין גם את עניין הבוררות, שכן עניינים אלה כרוכים זה בזה. ברם יש שוני ביניהם, שהרי מצד אחד הבוררות יכולה לדון וגם היתה דנה בדין תורה, ומצד שני, הצדדים עצמם יכולים לסמוך גם בורר קבוע לעשות פשרה ביניהם. אלא, כאשר הצדדים בוררים את בית הדין, הם מסמיכים אותו באותה שעה גם לעשות פשרה. כמו הבוררות, עברה הפשרה את אותם שלבי ההתפתחות. גם הפשרה היתה בהתחלה כמעין מתחרה רצינית לקיום התורה. אולם, בנסיבות הזמנים נעשתה הפשרה רצויה ונחוצה כדי ליישב סיכסוכים ולעשות שלום בעולם כמפורט לעיל (5).

גם במשפט האזרחי מצויה הפשרה, עד שנת תשנ"ב כמפורט להלן, היא לא היתה מעוגנת בתקנות והיתה מוצעת או לא מוצעת - הכל לפי ראות עיניו של שופט בכל ערכאה שהיא. יש לציין, כי מנחם אלון, שופט בית המשפט העליון וממלא מקום הנשיא בדימוס, דן בשיבחה של פשרה על פי המשפט העברי למקורותיו, בפסקי דינו בשני ערעורים אזרחיים (6). בשנת תשנ"ב הוספו לחוק בתי המשפט (נוסח משולב) התשמ"ד - 1984, שלושה סעיפים: סעיף 79 א' נושאו פשרה; סעיף 79 ב' נושאו בוררות; סעיף 79 ג' נושאו פישור. שלושת הסעיפים דנים בעניין פתרונות של סיכסוך, כאשר השווה ביניהם הוא הסדר פתרון של סיכסוך מחוץ לכותלי בית המשפט.

המשך המאמר בעמוד הבא

טור זה נתרם ע"י אייל בוסיהו לברכה ולהצלחה, לו ולמשפחתו. ולעילוי נשמת סבו המנוח הרב חיים בן ר' שלום בוסיהו זלה"ה.

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (שמ' כא א)
בעל הטורים (ג) בפרפראותיו לפסוק הראשון של פרשתנו באמצעות נוטריקון (=כתיבה בראשי תיבות), מעלה יסודות ועקרונות של משפט וסדרי משפט הכוללים גם יסודות חברתיים, ובהם עניין הפשרה: "המשפטים" - נוטריקון: הדין מצווה שיעשה פשרה טרם יעשה משפט. יש כאן אפוא רמז לעניין הפשרה שהוא יסוד חברתי-חינוכי שיש לו השלכות רבות בכל תחומי החיים ומחוייבות בכל חברה. המושג 'פשרה' מובנו הבנה, ויסודו במלה פשר שהוראתה הבנה - הסכמה - השכנת שלום בין אדם לחבירו, השיקול החשוב בענין פשרה קשור בחשיבות העליונה שיש לייחס לערך של השכנת שלום בין אדם לחבירו. והיסוד הוא המטרה הנכספת: מנע התדיינות ומריבות והסדרתן על ידי הצדדים הנוגעים בדבר - הן ישירות והן על ידי מתווך: הידברות בין צדדים בכל שטחי החיים ממסחר ועד לחיי אישות.

עניין הפשרה היה נושא שנוי במחלוקת וכבר בתקופת התנאים היו חכמים שהתנגדו לפשרה. אולם להלכה נפסק שמצוה לעשות פשרה.

עניין זה, שימש נושא למחלוקת תנאים (מהדור הרביעי), המובאת בתלמוד הבבלי (סנהדרין ו, ע"ב):

רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: אסור לבצוע (=לעשות פשרה) וכל הבוצע הרי זה חוטא וכל המברך (=המשבח את הבוצע הרי זה מנאץ (=מקלל) ועל זה נאמר: "בצע ברך נאח" ה' " (תה' י, ג) אלא יקוב הדין את ההר (=יש לנהוג לפי חומרת הדין) שנאמר "כי המשפט לאלקים הוא" (דב' א, יז). וכן משה היה אומר יקוב הדין את ההר אבל אהרן אוהב שלום ורודף שלום ומשים שלום בין אדם לחבירו שנאמר: "תורת אמת היתה בפייה ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעוון" (מלאכי ב, ו). רבי אליעזר בן יעקב (ג) אומר: הרי שגזל סאה של חטים וטחנה ואפאה והפריש ממנה חלה כיצד מברך אין זה מברך אלא מנאץ ועל זה נאמר: "ובצע ברך נאח" ה'". רבי מאיר אומר: לא נאמר בוצע אלא כנגד יהודה שנאמר: "ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרוג את אחינו" (בר' לז, כו) וכל המברך את יהודה הרי זה מנאץ ועל זה נאמר: "ובצע ברך נאח" ה'".

רבי יהושע בן קרחה אומר: מצוה לבצוע שנאמר: "אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם" (זכריה ח, טז) והלא במקום שיש משפט אין שלום ובמקום שיש שלום אין משפט אלא איזהו משפט שיש בו שלום הרי אומר זה ביצוע וכן בדוד הוא אומר: "ויהי דוד עשה משפט וצדקה" (שמואל ב' ח, טו) והלא כל מקום שיש משפט אין צדקה וצדקה אין משפט אלא איזהו משפט שיש בו צדקה הרי אומר זה ביצוע.

לפנינו מחלוקת מהותית בין תלמידי ר' עקיבא. לדעת ר' אליעזר בנו של ריה"ג אסור לעשות פשרה מכיון שהיא מעוותת את הדין. שהרי לפי האמת צד אחד צריך להיות זכאי או חייב, ואילו אחר הפשרה, אחד הצדדים יוצא מקופח. זאת ועוד, כל המשבח את המתפשר ואומר שעושה שלום בין הבריות, הרי הוא כמקלל. ועל זה נאמר: "ובצע ברך נאח" ה'". (תה' י, ג) - שהגזלן המשבח מעשיו הרי הוא מבזה את ה'. לפיכך, יקוב הדין את ההר ויש לפסוק לפי חומרת הדין כדי מיצויו, שנאמר: "לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלקים הוא" (דב' א יז) - אל תפחדו מפני איש כי המשפט צריך להעשות כחובה כלפי השמים. וכן נהג משה רבינו שהיה דן את ישראל על פי התורה והיה אומר שיקוב הדין את ההר. ואילו אהרן אחיו שלא היה דין, היה אוהב שלום ורודף שלום ומשים שלום בין אדם לחבירו עוד לפני שבאו הדברים לדין, שנאמר בשיבחו: "תורת אמת היתה בפייה ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעוון" (מלאכי ב, ו). אולם, כאשר הגיעו לדין, אין כבר מקום לפשרה. ואילו ר' יהושע בן קרחה חולק ואומר שמצוה להתפשר שהרי מציאות של משפט שיש בו שלום קיימת רק כאשר מתבצעת פשרה. דהיינו, ששני הצדדים מיתרצים. ר' אליעזר בן יעקב ור' מאיר מדברים בגנותה של הפשרה, אם כי הם אינם אומרים שאסור לעשות פשרה, והם גם אינם אומרים שמצוה לעשות פשרה.

הפטרות משפטים - שקלים

מאת דוד נתיב

השבת שלפני ר"ח אדר היא הראשונה בארבע שבתות מיוחדות - שבת "שקלים", ולה הפטרה מיוחדת. המשנה במסכת שקלים מלמדת: "באחד באדר משמיעין [=מכריזים בכל ערי ישראל] על השקלים [=להביא שקליהם]". זכר לימים בהם עמד המקדש על מכונו והיו ישראל תורמים שקליהם לצורכי המקדש, ובהם - בדק הבית, נהגו לקרוא בפרשת מחצית השקל ולהפטיר במלכים ב' י"ב, המספרת על מגבית זו.

ההפטרה בהקשרה התנ"כי

הימים הם ימי יואש מלך יהודה ויהודע הכהן הגדול. יואש היה הבן היחיד ששרד [כתינוק] מן הטבח שערכה עתליה, לבית אחאב, במשפחת המלוכה מבית דוד. תינוק זה הוסתר במשך שש שנים בבית המקדש וגודל על ידי דודו ודודתו, יהודע הכהן הגדול ויהושבע אשתו. במשך שש שנות שלטונה של עתליה ביהודה הוזנח ונפגע בית המקדש, ושלטונה שנקנה בדם, הסתיים במהפכה - בה הומתה. התנהלותה האכזרית והיותה נטע זר במלכות יהודה, שמלכו בה רק מלכי בית דוד, הביאו לקץ מלכותה.

עבודת שיקום רבה נדרשה במלכות יהודה לאחר שנים של זעזועים שלטוניים ורוחניים: מרד יהוא, בו נרצח גם אחזיה, אביו של יואש, השתלטותה של עתליה על המלוכה ביהודה, הכנסת עבודה זרה מבית מדרשה של איזבל לבית המקדש בצד שקיעה מדינית וצבאית, שהחלה עוד בסוף ימי אחאב-יהושפט.

דף חדש נפתח במלכות יהודה, בהנהגתו הנמרצת של יהודע, שנהל את ענייני הממלכה בפועל עד שיואש הצעיר בגר והיה נכון לנהל את ענייני הממלכה בעצמו. במסגרת עבודת השיקום שופץ גם בית המקדש, ובאירגון מלאכה זו עוסקת ההפטרה, שכלול בה תיאור מגבית שקלים לצורך בדק הבית.

מצב בפרשה: יחסי מלכות וכהונה

מערכות השלטון בישראל, כפי שתוארו על ידי משה רבנו בפרשת שופטים, הם: המלך, השופטים והשוטרים, הכהנים והלוויים, והנביא. תפקידיה של כל מערכת והזיקה ההדדית ביניהם הוא נושא ארוך ומרתק. בפינתנו רק נעיר: מערכת היחסים הדו-צדדית המפורטת ביותר בפרקי התנ"ך היא זו של מלך ונביא. רבים הפרקים בתנ"ך המתארים יחסי גומלין בין המלכות לנבואה. מאידך, מעטים הפרקים המתארים את יחסי הגומלין בין המלכות למערכת המשפט ואכיפתו [שופטים ושוטרים] ובין המלכות לכהנים-הלוויים, אשר עיסוקם בהוראת התורה [מערכת החינוך] ובעבודת המשכן-המקדש.

ההפטרה שלנו היא אחד הפרקים המעטים המתארים את מערכת היחסים בין המלכות והכהונה. [המפורסם שביניהם: שאול ונוב עיר הכהנים]

באופן בסיסי קיימת הפרדת רשויות. אין למלוכה מעמד בעיצוב תכני החינוך ועבודת הקודש במשכן-מקדש. הציווי: "יורו משפטך ליעקב ותורתך לישראל, ישימו קטורה באפיך וכליל על מזבחך" - הופנה לכהנים-הלוויים. עם זאת, שיתוף פעולה וחיוזוק הדדי בין מערכות השלטון הוא דבר ראוי ורצוי. בהפטרה אנו מוצאים כיצד המלך, הזרוע השלטונית המבצעת, עוזרת, מזרזת ותומכת בפעולתם של הכהנים.

שיתוף פעולה זה מבליט את הרעיון הבסיסי: הכל חייבים בכבוד שמים, ולא ניתנה המלכות והכהונה כדי לרומם בני אדם אלו או אחרים, אלא כדי לפעול ולרומם את מלכות ה' בעולם.

(דוד נתיב - מרצה לתנ"ך במכללת הרצוג - גוש עציון. הובא מאתר "כיפה")

המשך המאמר מעמ' 2 "ואלה המשפטים"

נציין, כי הסעיפים מבוססים על המשפט העברי ופסיקותיו. בעקבות סעיף 79 ג' הני"ל - הפישור, הותקנו בתשנ"ג - 1993, תקנות בית המשפט (פישור). בהגדרת הנושא ומהותו נאמר שם כי פישור הוא הליך שבו המפטר מסייע בתוקף תפקידו בידי בעלי הדין בסיכסוך אזרחי להגיע להסכם פישור. כל זאת, מתוך ניהול משא ומתן חופשי מבלי שיש בידו סמכות להכריע בו. על פי שיטה זו, המפטר הוא צד שלישי נייטרלי המסייע לצדדים בעלי הדין ליישב את חילוקי הדעות והסכסוכים ולהגיע להסדר מוסכם עליהם, בניגוד לבוררות, המפטר אינו מוסמך להוציא פסק דין או להכריע בסיכסוך.

למעשה, תפקידו של המפטר הוא להביא את הצדדים לידי הבנה והידברות ולהשפיע עליהם לראות את הדברים והבעיות באור חדש ולסייע בידם להגיע לידי פתרון יעיל ובונה.

יצוין כי עדיין אין שימוש רב בסעיפים הני"ל שהוספו, ונקווה שפעם ישראל יאמץ לו את שיטת הפשרה כדעת ר' יהושע בן קרחה כפי שנפסק להלכה, עוד לפני הבאת העניין לדין: אימוץ הכלל והעיקרון של השכנת שלום בין אדם לחבירו בכל אתר ואתר ובכל עניין ועניין.

(מאמר מאת אברהם גוטליב הובא מאתר אוני בר אילן)

הערות:

1. ר' יעקב בן ר' אשר הרא"ש (המאה ה-12), בפירושו לתורה, מהדורת יעקב קאפל רייניץ, ירושלים תשנ"ג, כרך א, עמ' רט.
2. כך הגירסא בכתבי יד - ראה דק"ס (דיקדוקי סופרים) לסנהדרין על אתר, וכן גם במקורות כדלהלן: תוספתא סנהדרין פרק א הלכה ב: ירושלמי סנהדרין פרק א הלכה א - מהדורת קרוטשין דף יח ע"ב: בבלי בבא קמא צד ע"א: ספר הלכות גדולות (מהדורת מכון ירושלים) תשנ"ב, הלכות ברכות פרק ז, עמ' עח. יש להניח שמדובר בר' אליעזר בן יעקב השני, מהדור, הרביעי לתנאים, מתלמידי ר' עקיבא. שכן, גם שאר החכמים הנזכרים הם בני דור זה.
3. מחקרים במשפט העברי, רמת-גן תשמ"ה עמ' 28.
4. על הפשרה לבעלי הדין על פי מקורות המשפט העברי ראה אליאב שוחטמן, סדר הדין לאור מקורות המשפט העברי, תקנות הדיון ופסיקת בתי הדין הרבניים בישראל (ספרית המשפט העברי בעריכת פרו' נחום רקובר) ירושלים תשמ"ח עמ' 216.
5. על דיני בוררות במשפט העברי כמקור לחוק בוררות חדש במדינת ישראל, ראה זרח ורהפטיג, מחקרים במשפט העברי, רמת-גן תשמ"ה, עמ' 44.
6. ע"א 77/807, סובול נגד גולדמן, פד"י (=פסקי דין ישראלים), כרך לג, חלק ראשון, תשל"ט/תשמ" - מעמ' 789, בעמ' 798 - 804, בעניין פשרה בירושה; ע"א 61/84 ביאזי נגד לוי, פד"י, כרך מב, חלק ראשון, תשמ"ח/תשמ"ט - 1988, מעמ' 446, בעמ' 479-479, בעניין פשרה בין הצדדים לבדוק את אמינותם במכונת אמת (=פוליגרף).

פרפראות

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם"

(שמות, כא' א')

הנחיות מדוקדקות של התורה כיצד צריך לערוך משפטים

- ואלה – ו-חייב א-דם ל-חקור ה-דין.
המשפטים – ה-דיין מ-צווה ש-יעשה פ-שרה
ט-רם י-עשה מ-שפט.
אשר – א-ם ש-ניהם ר-וצין.
תשים – ת-שמע ש-ניהם י-חד מ-דברים.
לפניהם – ל-א פ-ני נ-דיב י-הדר ה-תנכר
מ-הם.

(בעל הטורים)

טור זה נתרם לעילוי נשמתה של מזל אושרת שער ז"ל תנצב"ה

פרפראות

אימרות חז"ל: על "ואלה המשפטים"

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל דיין שדן דין אמת לאמתו, משרה שכינה בישראל, שנאמר: "אלוהים ניצב בעדת אל" (תהלי' פב א). וכל דיין שאינו דן דין אמת לאמתו, גורם לשכינה שתסתלק שנאמר: "משוד עניים מאנקת אביונים עתה אקום וגוי" (שם יב ו')

ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל דיין שנוטל ממון מזה ונותן לזה שלא כדין, הקדוש ברוך הוא גובה ממנו נפשות, שנאמר: "אל תגזול דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער, כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש". (משלי כב כב-כג).

ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: לעולם יראה הדיין את עצמו כאלו חרב מונחת לו בין ירכותיו וגיהנום פתוחה לו מתחתיו, שנאמר: "הנה מיטתו שלשלמה וגוי, מפחד וגוי מפחד בלילות". (שיר השירים ג ז-ח), מפחדה של גיהנום שהיא חשכה כלילה.

דרש רבי יאשיה:

ואית דאמרי משמיה דרב נחמן: מאי דכתיב: "בית דוד כה אמר ה' דינו לבוקר משפט" (ירמ' כא יב) וכי לבקר דנין? וביום אין דנין?! אלא אם ברור לך הדין כבוקר, אמרהו. ואם לאו, אל תאמרהו.

ורבי חייא בר אבא אמר: מהכא, "אמור לחכמה אחותי את" (משלי ז ג) אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך, אמרהו. ואם לאו, אל תאמרהו.

אמר רבי יהושע בן לוי:

עשרה שישבו בדין, הקולר תלוי בצוואר כולן".

ושפטתם צדק" (דברי א טז)

אמר רבי שמעון בן לקיש:

צדק את הדין ואחר כך חתכהו.

"כקטן כגדול תשמעון" (שם שם יז)

אמר רבי שמעון בן לקיש:

שיהא חביב עליך דין של פרוטה כדין של מאה מנה. למאי הילכתא. אי לעיוני ביה, פשיטא. אלא לאקדומיה.

כתוב אחד אומר: ואצוה את שופטיכם (שם שם טז)

וכתוב אחד אומר: ואצוה אתכם (שם שם יח).

אמר רבי שמלאי:

אזהרה לצבור שתהא אימת הדיין עליהן, ואזהרה לדיין שיסבול את הצבור.

עד כמה?

אמר רבי חנין אמר רבי שבתאי:

"כאשר ישא האומן את היונק". (במד' יא יב). והיכי דמי רשע ערום.

אמר רבי חנינא:

זה המטעים דבריו לדיין קודם שיבוא בעל דין חברו. (מדרש תנחומא)

חידון לפרשת ואלה המשפטים

מאת עזרא מרום

שאלות

- 1. מה הן ארבעה מיתות בית דין?
2. על עבד שמסרב להשתחרר נאמר: "ורצע אדוניו את אוזנו" א. באיזה אוזן מדובר? ב. מדוע רוצעים דווקא את האוזן?
3. "מלאתך ודמעך לא תאחר" (כ"ב, 18). מה פירוש המילים המודגשות?
4. א. מה דינו של שור שנגח והרג אדם? ב. מה הדין אם השור מועד?
5. "וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו ונפל למשכב" פרט אילו תשלומים על המכה לשלם.
6. "וואם שור נגח הוא מתמול שלשום" כמה נגיחות הופכות את השור למועד?
7. א. מה משלם גנב שטבח או מכר שור או שה? ב. מדוע התשלום עבור שה נמוך יותר מהתשלום עבור השור?
8. מאיזה פסוק לומד רש"י את הכלל: "מום שבך אל תאמר לחברך"?
9. באיזה פסוק יש שלוש זוגות מילים כפולות?
10. כיצד מכונה ריבית בפרשתנו?
11. ממה למדים שהקב"ה לא מקפח שכר כל בריה?
12. מהיכן לומד רש"י את הכלל: "הבא להרנך השכם להרגו"?
13. "איזהו חכם? - הלומד מכל אדם". מה אפשר ללמוד מנגב?
14. א. מאילו פירות חייבים להביא ביכורים? ב. האם פירות שביעית חייבים במצוות ביכורים?
15. "אם ימצא הגנב ישלם שניים" - מי אני? א. גנב ונתפס. ב. גנב ולא נתפס?

תשובות

- 1. סקילה, שריפה, הרג וחנק.
2. א. האוזן הימנית. ב. כי האוזן שמעה בהר סיני שאסור לגנוב וכן שישראל עבדים לה'.
3. מלאה = ביכורים דמעה = תרומה (עיין ברש"י)
4. א. השור יומת בסקילה ובשרו אסור באכילה. ב. השור וגם בעליו יומתו.
5. צער, בושות, שבת (= בטלה מעבודה), ריפוי ודמי האיבר שנפגע.
6. שלוש נגיחות, כי שלושה פעמים נחשב לחזקה.
7. א. עבור השור ישלם פי חמישה ועבור השה ישלם פי ארבעה. ב. בגלל שנושא את השה על כתפו ומתבזה.
8. מהפסוק: "וגר לא תונה... כי גרים הייתם בארץ מצרים".
9. בקשר ליתום ולא למנה נאמר: "אם ענה תענה אותו, אם צעוק יצעק אלי שמוע אשמע את צעקתו"
10. ריבית = נשך
11. מהמצוה לתת בשר טריפה לכלבים כדי לתת להם שכר שלא נבחו על בני ישראל בצאתם ממצרים
12. מהפסוק: "אם במחתרת ימצא הגנב" (כ"ב, 1)
13. רבי זושא אמר: שבעה דברים למדתי מנגב: מנצל את הלילה, מסכן את עצמו, לא מתייאש, אוהב את חברו ולא גונב ממנו, מסתפק במועט ומוכר את השלל בזול, לא מלשין על חברו, ואוהב את אומנותו.
14. א. רק פירות משבעת המינים. ב. כן
15. א. יעקב גנב את הבכורה ב. רחל גנבה את התרפים

משנכנס אדר מרבין בשמחה

ברכת רפואה שלמה ובריאות טובה לכל חולי עמך בית ישראל. אכ"ר

טור זה נתרם ע"י אברהם ושדי הי"ו לברכה בכל מילי דמיטב ולהצלחה רבה וסייעתא דשמיא, לו ולכל בני משפחתו, בכל העניינים, לדרורה בת דבורה, לתמיר ואלון ובני ביתם, וימלא האל כל משאלות ליבם לטובה אכ"ר.

תרומות וחסויות, קודש להוצאת העלון
יתקבלו בברכה וכל המזכה את הרבים
זכות הרבים תלויה בו.
לתרומות, חסויות והפצה
נא לפנות עו"ד יאיר בוסי
טל. 052-2545521

שבת שלום!

חודש טוב